

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

R. P. Thomæ Tamburini È Societate Jesu Opera Omnia

Tamburini, Tommaso

Lugduni, 1689

Cap. V. De constitutionibus Pontificiis circa censuum creationem.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78172](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78172)

sed, iudicio prudentis, aequalitas decernatur. Tertia, ut pro onere talis pacti, quod subit venditor, augeatur pretium vel diminuat pensio modo jam dicto §. 3.

3. His conditionibus positis, non possunt esse nobis contrarii meti, qui cum Bonac. de contract. d. 3. q. 4. p. vii. n. 39. idem id esse licitum, negant, quia pena debet esse moderata, & culpæ proportionata; cum enim nos proportionem dictam requiramus, hi Doctores contra nos nequaquam sunt. Vide, quæ dicam cap. 5. §. n. 14.

§. V. Pactum de rescindendo contractu.

1. Dico, in contractu censuali, licet, ut vult Mol. d. 391. sine, posse, abstrahendo à contraria lege, apponi pactum, ut si per duos, vel tres annos censuarius pensionem non solverit, cedatur, seu teneatur restituere emptori pretium totum, & rescindere contractum. Probat facile ex dictis. In hoc autem pacto rectè notat Medina q. 15. de us. apud Celest. tr. 12. de Cens. c. 2. vers. sine, non oportere, augeri pretium ab emptore, qui hoc pactum requirit. Ratio, puro, est, quia de jure naturæ fit, ut des mihi meum pretium, si servare non vis obligationem solvendi id, quod ego, per illud pretium, emo. Quædam circa hoc peculiariter pto nostro Siciliæ Regnò dicentur paulò inferius, cap. 6.

§. VI. Pactum redimendi Censum totum simul.

1. IN Censu redimibili solet adjici pactum, ut is redimi à censuario nequeat per partes, sed in totum. Emisti, v. g. à me pretio centum aureorum, censum annuum redimibilem quinque aureorum, cum pacto, ut dando tibi quinquaginta, diminuam censum, sed, si velim redimere, debeam reddere centum; quia integra solutione facta, integer census, & totus extinguatur.

2. Dico primò, ex natura rei ejusmodi pactum esse licitum. Ita Tol. l. 5. c. 45. Mol. d. 393. num. 8. Arag. 2. 2. q. 74. art. 4. sine. Ratio est, quia, sicut alias res emptas cum pacto retrovenditionis, non potest venditor redimere per partes; id enim esset in damnum emptoris, quia emptor partiali illa pecunia non poterit uti ad emendas res majoris valoris, quas forte vellet emere, & quia pecunia per partes reddita facile consumitur, & c. Ita in casu census, & c.

3. Non approbo Nav. in comment. de usur. n. 78. dicentem in hoc pacto, ut illud sit licitum, debere pretium census augeri: Non approbo, inquam, quia hoc pactum est imbitum in ipso contractu emptionis, ut scilicet, qui velit eandem rem, quam vendidit, redimere, totum pretium offerat, sicut totum obtulit, qui emit.

4. Rectè autem Lopez l. 1. de contr. cap. 59. Garfias de contr. cap. 28. contra Bannez, aliòsque, notant, censum posse emi cum ejusmodi pacto, etiam post Bullam Pii V. quia Pius id nunquam prohibuit. Illud tamen fateor, si alicubi sit legitima consuetudo, vel lex municipalis, ut redimatur per partes, esse servandam, si non appareat clarè injusta, quia leges, & consuetudines justæ semper sunt observandæ.

5. Denique ex ratione hujus primi dicti inferri facile potest, etiam si pactum redimendi totum simul non præcesserit, tamen totum simul, & non per partes esse ex se censum redimendum. Ita Less. l. c. 22. n. 73. Mol. l. c. quia, ut dictum est, id postulat ipsa natura retrovenditionis.

6. Dico secundò, posse nihilominus poni pactum, ut possit redimi per partes, & id solum declaravere Martinus, & Calistus, dum contractum census continentem hoc pactum approbaverunt, non enim reprobaverunt, si hoc non contineret. Ratio est, quia non apparet, unde id sit illicitum; cum sit in favorem Venditoris, cui rationabile est favere, utpote, qui subeat onus solvendi pensionem quotannis.

7. Multi Doctores, ut Nav. in comment. de usur. n. 101. Summa Cor. 2. p. tract. de Cens. n. 13. & 16. Montalin. in lucerna animæ, c. 18. §. 6. n. 14. putant absolute posse censum redimi per partes notabiles, ut per tertiam, per quar-

tam, & c. non autem per partes minimas, & quæ Romæ sic fieri, dicit Montal. l. c. Sed rectè id, si non constat quod modò diximus, servandam esse ipsam consuetudinem.

§. VII. Pactum de redimendo cum eadem moneta.

1. Quidam pactum de redimendo cum eadem moneta, id, quod latè docet Less. l. c. 22. dub. 8. nimis per se, & abstrahendo ab aliquo lucro cessante, non licet afferre eandem, vel diversam, sit novum gravamen, aliunde non recompenetur, quia satis est venditori, si, & æquivalenti moneta retrovendat.

2. Quid si gravamen abundè compensetur, ut si æquale periculum, quod crescat, vel decreascit valore netæ, tunc licet, etiam in terminis Bullæ Pii V. quæ novus contractus fortis, mihi dobum non est, super potest De Lugo d. 27. de l. si. s. 1. 1. Adde Bonac. de contr. d. 3. q. 4. p. vii. n. 41. v. Alvar. 2. Censum etiam posse, etiam aliis rebus, quibus tamen censuarius contentus sit loco pecunie, idque etiam post Bullam Pii V. Pontifex, etiam voluerit numeratam pecuniam in constitutione census, de qua tamen te inferius dicam, in constitutione id solum voluisse, non in extinctione retinendum est. Atque hæc de ejusmodi pactis ex natura ipsorum licitis. Videamus nunc, an aditus aliquis sit in contrarium.

CAPVT. V.

De Constitutionibus Pontificiis circa Censuum creationem.

1. QVINGUE Pontificum Bullæ, quæ de hoc tractaverunt, sunt hæc præcognoscendæ.

MARTINVS V. & CALISTVS III.

Primò enim Martinus V. & secundò, non minus idem, quod Martinus, approbavit Calistus III. per constitutiones, quæ habentur in titulo de Emptore, & de Redemptio, inter Extravagantes. Sed, quia hi Pontifices requirunt eas conditiones in suis Bullis appropinquas, scilicet, censum, sed solum declarant, censum cum illis conditionibus creatos, esse licitos, ut sentit Mol. d. 393. l. 5. c. 46. sine. (quidquid dicit Navar. in comment. de usur. n. 72.) idem de his non est, cur fultus sit id agendum.

NICOLAUS V.

2. Tertiò, Nicolaus V. anno 1451. ad petitionem Alphonsi Primi Regis vtriusque Siciliæ, edidit constitutionem censuum in illis Regnis, Bullam, quæ continet quatuor conditiones, sed de hac Bulla late præcipit ad nos Siculos maxime pertinet, & diligenter mus; hic autem fuit solum innuendum, ubi cetera Bullæ asserimus.

PIVS V.

3. Quartò, Pius V. anno 1569. edidit Constitutionem, quæ incipit, Cum onus Apostolica, & est §. 2. in Bulla Romano, in qua requiritur ferè decem & septem conditiones, quarum certè plurimæ non requiruntur ex natura rei in censuum constitutione. Quare, ubi ea constitutio est promulgata, vel recepta, non obligat, sicut non obligant ceteræ leges positivæ, ubi receptæ non sunt. Et gant ceteræ leges positivæ, in Gallia, nec in Germania, nec in Belgio, in quibus Regnis hæc Bulla non est promulgata, nec vlt recepta, docet Less. l. c. 22. dub. 9. nec in Regno Castellæ, docet Mol. d. 394. n. 1. sine nec in Regno Sicilia, teste Less. loc. cit. n. 99. nos docuimus, c. seq. pluribus. Solum ei go in tertia Pontificiæ Constitutione, ubi fuerit fortè promulgata, receptaque, obligabit. Quia si ex parte fuerit recepta, ex parte obligabit, ut habet Less.

Less. loc. cit. num. 100. & ut patet ex illo vulgari principio, quod leges iustæ, legitimæque receptæ vim habent obligandi. At, si aliquo in loco, neque hæc, neque aliæ sint leges vel consuetudines legitimæ in constituendis censibus, satis erit servare legem naturalem, quæ tantummodo æqualitatem inter census, & pretium requirit ut mox iterum dicam in 4. condit.

Denique non est improbabile, quod affirmat Valent. tr. 3. in 2.2. d. 5. q. 2.2. p. 2. v. *Quamquam probabiliter*, sed negat Less. l. 2. c. 2.2. n. 100. ex Navarro, hanc Pii V. Constitutionem procedere ex præsumptione vsuræ, & sic non obligare in foro conscientie eum, qui conditiones in illa præscriptas non servat, si cæterum servet eas conditiones, quæ requiruntur ex iure naturæ.

Notat tamen, & merito *ibidem* Valent. obligari Iudices, etiam in conscientia, ut in locis, ubi ea viget, non admittant in Iudicio emptiones censuum aliter, quam dicta constitutio jubet.

Pertinet autem ad ulteriorem doctrinam, conditiones à Pio V. requisitas hic breviter percurrere, ut percurrit Cælestinus tr. 12. de Cens. cap. 3. Summa Cor. de Censib. aliique breviter, nam cæterum Duardus integrum volumen de his scripsit t. 1. & 2. de Censib.

4. Prima ergo conditio est, ut census non constituatur, nisi supra rem immobilem.

5. Secunda, non nisi supra rem certam, quæ nominatim certis finibus sit designata.

6. Tertia, ut, non nisi supra rem fructiferam, & quidem rationem habendo vnius anni pro alio, ut notat Bonacina, contr. d. 3. q. 4. p. v. n. 2. v. *Addo non opus esse*.

7. Quarta, ut integrum, totumque pretium census numerato solvatur coram Notario, & Testibus.

Hic notat cum Sanch. Megala, Mald. aliique quos citat, sequiturque Diana p. 1. tr. 8. res. 44. esse nihilominus licitum in conscientia, etiam in terminis hujus Bullæ (est o, negat Filiuc. & Salas apud eundem) constituere censum de pecunia antea debita, vel tradendo, tempore, quo celebratur ipse contractus census, aliquas merces in pretium, vel non statim datâ pecuniâ, ut etiam licitum esse, ex pensionibus census non solutis angere census antiquum, vel novum constituere. Ratio horum est, quia idem requiritur à Pontifice, ut pecunia sit numerata, ne fiant fraudes, & vsuræ, quare, si illa verè absint, ejusmodi numeratio non obligabit in conscientia.

8. Quinta, ne deducantur in pactum anticipatæ pensiones, id est, ne venditor cogatur solvere pensionem temporis nondum elapsi.

9. Sexta, ne venditor obligetur ad casus fortuitos, ad quos ex natura contractus non tenetur.

10. Septima, ne addatur pactum, quo non possit venditor vendere, cui voluerit rem censui subjectam, nec pactum solvendi aliquid emptori pro facultate vendendi, quam dare sibi reservaverit idem emptor, quod solet iuste apponi in censu Emphyteutico, vocaturque Laudemium.

11. Octava, ne fiant pacta, quibus censuarius ob moram solvendi repeatur ad interesse luci cessantis, aut ad solvendas expensas, quas fortè faciet emptor ad exigendam pensionem.

12. Hic nota duo: Primum, hanc octavam conditionem addidisse Pontificem, ut removeret omnem anam vsuræ; nam cæterum jure naturæ tenetur venditor rescire omnia damna, quæ emptor pateretur, & expensas, quas fortè fecerit (sed necessarias) ad suam pensionem acquirendam. Quare ab hac obligatione Pius V. censuarius nequaquam liberat, unde fit, ut semper possit emptor hanc damna petere à Iudice, & per sententiam habere recompensationem, & censuarius semper obligetur, etiam ante sententiam, illas recompensare, &c. Ejusmodi mora solvendi, quid, & quatenus operetur, vide in nos. Dec. lib. 8. tr. 3. cap. 8. §. 3.

13. Secundò nota, emptorem posse licite exigere à venditore pignora & fidejussiones, tum pro pensione, tum pro evictione, id est, pro periculo, quod subit emptor, ne,

Rari 111.

propter aliquod jus alterius, evincatur, seu auferatur ab ipso jus ad prædium, seu ad prædii fructus, quod ipse emptor emerat: & ut securius pensio annua ipsi solvatur. Ratio horum est, quia ex vna parte de jure naturæ habemus, ut quilibet rem suam, quanta potest securitate, tractet, & ex alia, Pius V. hæc non prohibuit.

14. Nona, ne fiat pactum, ut si non solvatur pensio, teneatur censuarius ad aliquam pœnam, vel ad amittendam rem censui subjectam.

15. Hic nota duo: Primò, pœnam aliquam moderatam, & proportionatam non esse contra justitiam ex natura contractus, ut *superius* admonui.

Secundò, errare Notarios, si ubi recepta est hæc Bulla, apponant pœnam, quam vocamus commissi, id est, quam amittatur res, si pensio non solvatur, hi enim confundunt censum reservativum, in quo potest poni talis pœna, cum consignativo, de quo loquimur, in quo non potest, ubi hæc Bulla Pii V. est recepta; nam cæterum ex natura contractus posse illam poni, dixi *suprà*, c. 5. §. 4. & iterum *infra*, dicam c. 6. §. 1. n. 6.

16. Decima, ne pensiones annuæ non solutæ, vel non solvendæ augeant censum antiquum.

17. Undecima, ne ex illis aliis creetur.

18. Notat autem Mol. d. 390. hanc conditionem involvi in quarta modò dicta, ex vi cujus præsens debet esse pecunia, quæ constituitur census, ut nos jam *ibidem* explicuimus.

19. Duodecima, ne fiant pacta, quibus aliqua onera cogatur solvere is, qui ex natura contractus ad ea non obligabatur, si, v. g. qui emit, debet solvere Gabellam, ne imponatur hoc onus ei, qui censum vendit, nec contra, si debet, qui vendit, imponatur ei, qui emit. Pari modo, si tributum, v. g. super prædium suum censuarius reddebat, Principi, ne id imponatur emptori; tributa enim solvantur à Domino feudi, qualis est nunc censuarius.

20. Decimatercia, ut pereunte, sine culpa censuarii, re subjecta censui, census omnino pereat.

21. Decimaquarta, ut pereunte ex parte, ita scilicet, ut non produci fructus possint sufficientes, nisi ad partem pensionis, census etiam ad partem solùm debeatur.

22. Decimaquinta, ut semper census sit redimibilis, reddito eodem pretio. Vide, quæ dixi *suprà*, capite 4. §. 1.

23. Decimasexta, ut si venditor census, seu censuarius velit censum redimere, seu extinguere, debeat morare emptorem ante duos menses, & tunc post denunciationem possit eum cogere intra annum, ut censum extinguat, quo elapso, cogere amplius non possit.

24. Has denunciations non esse necessarias in terris non subjectis dominio temporali Ecclesiæ, docet Mol. d. 391. claus. 10. sine. Notant item merito nonnulli, si Dominus census nolit obstinate extinguere censum, pretium accipiendo, posse censuarium tunc, coram Notario, & Testibus, pretium deponere, admonito Domino census; nam sic liberabitur censuarius ab onere solvendi amplius pensionem.

25. Decimaseptima, ne emptor possit ob villas causas, ab invito censuario repetere pretium, seu capitale, ne in pœnam quidem, solutæ pensionis.

Ex hac conditione vides censum debere semper esse irredimibilem ex parte emptoris, & debere semper ex parte venditoris redimibilem esse. Id esse ex lege positiva non de jure naturæ, si proportionatum sit pretium, dixi *suprà*, cap. 4. §. 1. & 2.

26. Postremò, census sine his conditionibus creandos à tempore publicationis hujus Bullæ, quæ fuit 1568. mense Februarii, ut sceneratitios haberi vult Pius V. saltem in foro externo (semper intellige, ubi ea recepta est) nam quid in externo, sæpè innui *superius*, & mox iterum dicam n. 31. & *infra*, c. 6. §. 2. n. 4.

27. Hactenus ex Pii V. constitutione, in qua tria denique notare oportet præteritum est. Primò, multos cū Farin. conf. 54. n. 20. & lib. 1. dec. 10. n. 4. existimare, si in contractu censuali desit aliqua ex his conditionibus non magis poni,

Z 3 deris,

28. Id certe multo verius est, si addatur in instrumen-
to contractus hæc, vel similis clausula: *Contrahimus jux-
ta formam Bullæ, vel servatis conditionibus Pontificiis, nec
aliter, nec alio modo.*

29. Idem denique verum erit, si contrahens sit Rusticus, vel mulier, nam de his non præsumendum est, velle celebrare contractum illicitum, & vsurarium, ut notant Covarruvias lib. 3. variarum cap. 8. numero 3. Titaequell. de retract. convent. in Praefat. numero 34. & 35. aliisque.

31. Tertiò, nota esse probabilem opinionem illorum, qui affirmant eas folas conditiones ex prædictis requiri pro foro confcientia ad validum, licetumque contrahendum (enfus), quæ de jure nature esse *fuprà* diximus, ex Lefſio, *fuprà*, cap. 4. num. 1. cæteras effe pro foro externo. Lege Bonac. de contrah. diſp. 3. q. 4. pun. vni. n. 45. vide etiam, quæ dicam *infra*, cap. 6. §. 2. n. 4. aliòſque ab ipſo Bonacina citatos.

GREGORIUS XIII.

C L E M E N S V I I I .

33. Denique Clemens VIII. anno 1592. edidit Constitutionem, quæ incipit: *Quæ ad sublevationem.* Vbi præcipit, ne in statu Ecclesiastico in posterum creentur censui, nisi ad summum ad rationem septem pro centis *Carlo.*

CLEMENS VIII.

33. Denique Clemens VI^{us}. anno 1592. edidit Constitutionem, quæ incipit: *Qua ad sublevationem*. Vbi præcipit, ne in statu Ecclesiastico in posterum creentur census, nisi ad summum ad rationem septem pro cento sari.

C A P V T VI.

*De Constitutione Censûs pro Regno Siciliae
in forma Bullæ Nicolai V. &
Gregorij XIII.*

§. I. Proponitur Bulla Nicolai V.

1. **B** Vllam Nicolai V. pro vtraque Sicilia ultra, & Citra Pharum habes in Bullario, eandemque re.

2. Iam verò Bulla hæc, quam præter dictos
actores exhibet Rex Alphonsus Primus in
consensibus inter Pragmaticas hujus Regni, et
hæc.

3. Hactenus Bulla, in qua vides, recte ponitur
ciunt Lupus, & Summa Corona llee) conditiones
ea requisitas ad quatuor revocari.

5. Tertia, ut annua census penitus non
mam partem pretii, id est, ut census non constituat
plus, quàm ad rationem unius pro decem, seu, quod
idem est, ad rationem decem pro centum.